

GÖMDA

Det här är en sann historia om våld, men även om hot och om tystnad. Våldet utövades endast en gång, men det var så kraftfullt att det utan guds försyn, makternas tillskyndan eller vad det nu var som hände den där morgonen skulle ha kunnat utplåna en familj: en man och hans hustru och deras två barn. Det var väl det som var meningen. Hotet fanns där redan före händelsen. Det ligger kvar. Tolv år har gått. Tystnad omger allt detta.

Våren 2011: En svensk stad. En parkbänk. Två modiga människor i det som skulle ha kunnat vara den bästa av världar. I stället ett liv i skuggan av det liv som levs av andra, ständigt på vakt, bundna till kropp och själ, också till varandra.

- Det går inte längre att prata med människor om det.

Varför?

- Det är inte längre någon som vet vem man är.

Händelsen först:

De hade försovit sig, vaknat sent, så han skyndade ut till bilen med pojken som skulle till fritids och fritids skulle till badet denna varma sommarmorgon medan hon låg kvar i sängen med det minsta barnet, en flicka. De hade grälat kvällen före. De minns inte längre om vad. En skitsak, förmodligen. Sådant de nu för tiden ser till att lösa snabbt.

I vredesmod hade han tagit bilen, en röd Renault för övrigt, det var den som redan nästa dag skulle förekomma på bild i TV:s nyhetssändningar, sedan i dagstidningarna, och han hade kört bort till OK-macken i Nacka. Där hade han först tvättat bilen, sedan vaxat den och eftersom noggrannhet kännetecknar denne man tog det sin tid. Han var hemma först vid midnatt. Han hade lagt sig på soffan i vardagsrummet, tillbringat natten där.

Men nu var han alltså på väg ut till bilen med pojken. De kom fram, öppnade dörrarna och satte sig bredvid varandra - pojken fick sitta fram nu när mamma inte var med - och de spände fast säkerhetsbältena, det minns han. Han minns att han startade bilen, att han lade in backen, att han började backa ut från

parkeringsplatsen. Allt det här är han säker på. Han backade kanske en halv meter.

Sedan kom smällen.

Vad minns du?

- Jag minns ett stort vitt moln. Jag minns att jag höll på att tappa andan. Och så blev det jättevarmt om benen.

Därefter - ingenting.

Hon minns att hon flög upp ur sängen när smällen kom, sprang fram till fönstret och sträckte sig ut för att få se det hon redan visste hon skulle få se. Sedan tryckte hon på larmet, fick på sig en kappa och rusade ut och när hon springer över parkeringsplatsen, fram mot sin man som hon ser ligga bakom bilen och sin son som befinner sig bredvid bilen - blod och glassplitter och metalldelar - skulle det ha kunnat vara en scen från en gata i Belfast, Beirut, Kabul men det här var en sommarmorgon för tolv år sedan på Lasarettsvägen i Nacka, ett attraktivt område med såväl bostadsrätter som hyresrätter, nära till grönområden och vatten, allmänna färdmedel. Smällen hade varit så kraftig att fönsterrutor i omgivningen tryckts in, ett rejält hål i asfalten rivits upp, bildelar spridits flera meter omkring, ända upp i träden.

- Jag kan fortfarande, säger hon, få svimningskänslor när jag hör någon slå igen en bildörr så att fönsterrutorna skakar.

Hotet sedan:

De arbetade som frilansjournalister, hade under några år skrivit en mängd artiklar om svenska nazister. De skrev för tidningar som *Expo* och *Arbetaren*, också för *Aftonbladet* och *Dagens Nyheter*. Ibland låg deras research till grund för andras artiklar som väckt uppmärksamhet. De var två av flera journalister som minutiöst följde, kartlade, exponerade de svenska nazisterna, men möjligen skiljde de ut sig, drog särskild uppmärksamhet till sig.

- Vi skrev saker som fick konsekvenser för dem, säger han.

De hade avslöjat den så kallade Vit Maktmusikens internationella förgreningar, med Sverige som marknadsledare, och letat sig fram till fabriker som när de fick veta vad de producerat inte längre befattade sig med produkten. Musiken var nazisternas

största inkomstkälla, dessutom en hatets vägröjare, ett sammanhållande ideologiskt kitt.

De lade grunden för *Aftonbladets* kartläggning av 210 nazister som gjort, gjorde eller skulle göra värnplikten och som fick justitieminister Leila Freivalds att säga att den som "agera som nazist" ska hållas utanför försvaret. Det var året efter det att en ung nazist stulit tolv AK 5:or, 1 200 skott, skyddsvästar och hjälmar när han gjort lumpen på P 10 i Strängnäs, veckan innan någon placerat en sprängladdning under deras röda Renault.

De skrev under antagna namn, kallade sig Peter Karlsson och Katarina Larsson eftersom de befarade att dessa nazister kunde utgöra en fara för dem och under våren 1999 blev det uppenbart att de var bevakade, kartlagda. Man tog reda på deras namn, bostadsadress, telefonnummer. Man letade rätt på en sommarstuga han var delägare till. Man ringde konstiga samtal. Man ringde deras föräldrar, egendomliga samtal. En dag såg hon genom köksfönstret en ung man stå bredvid elskåpet utanför deras hus, hon tyckte sig känna igen honom, hon såg honom ytterligare några gånger, och en natt kom hon på var hon sett hans ansikte tidigare. Hans namn kände hon igen från artiklar i den nazistiska pressen. Också andra personer, bilar såg de utanför sitt hem. De kontaktade polisen och utrustades med att larm och larmet var kopplat till polisens ledningscentral.

Minns att detta var under en tid då de svenska nazisterna kommit upp ur källarhålen och tagit plats i det offentliga rummet. Flyktingförläggningar attackerades.

Invandrare misshandlades. En bomb detonerade på en skola i Mora då en överlevare från koncentrationslägren skulle tala. En berusad homosexuell ishockeyspelare i Västerås dödades med 64 knivhugg av en skinnskalle med nazistiska sympatier. En ensam, oförberedd och försvarslös ung man från Elfenbenskusten som just stigit av bussen en fredagskväll i Klippan dödades med ett enda, våldsamt knivhugg: "Motivet för övergreppet har varit att kränka Patric Nadji på grund av dennes hudfärg." Den unge förövaren hade dragit på sig sin armbindel med ett hakkors strax före attacken.

Detta var angrepp riktade mot privatpersoner som på grund av sina erfarenheter, sin läggning eller hudfärg misshagat nazisterna. Snart vidgades måltavlan. Nu enades alla nazistiska grupper av betydelse för att, som man uttryckte saken, gå från ord till

handling. Nu skulle hela samhället angripas, i första hand politiker, poliser, åklagare och andra som i sin yrkesutövning kommit i deras väg. Den 28 maj 1999 mördades polismännen Olle Borén och Robert Karlström i Malexander av tre unga män som alla hade kopplingar till nazistiska grupper. En fjärde person, som dömdes för anstiftan till bankrånet som föregått mordet, hade det också. En månad senare briserade bilbomben i Nacka.

- Det var nästan en befrielse när det hände, säger hon. Då visste man vad som hade hänt. Ovissheten är så oerhört tung att bära.

- Eller, säger han, man kunde i alla fall säga: Det kan inte bli värre än så här.

Han överlevde, med kroppen perforerad av metallsplitter, djupa köttår och en rygg som måste stelopereras. Sonen klarade sig bättre. Hon fortsatte skriva om nazisterna... i två år skrev hon.

- Jag hade så mycket energi för jag var så arg. Den energin räckte i ungefär två år. Sedan?

- Sedan blev jag sjuk.

Nog om det.

Hotet mot dem bedömdes ligga kvar även efter bilbomben. De försågs därför med ett skydd som vi av säkerhetsskäl inte ska orda om. (Vi träffas två gånger, på två olika platser, många mil från varandra.) Åren gick. Ingen dömdes för brottet. De säger att de på något sätt lyckades anpassa sig till detta liv i hemlighet, denna tillvaro som innefattar misstänksamhet mot alla som ställer en personlig fråga, ett undvikande av nya kontakter, större tillställningar.

Men så: Sommaren 2007 tog säkerhetspolisen kontakt. De berättade att en för dem alla bekant person identifierats intill deras bil, av allt att döma intresserad av den. Åtta år tidigare hade hon sett honom bredvid elskåpet utanför bostaden i Nacka. Han var, fick de veta först nu, sedan några månader villkorligt frigiven från fängelset. Han var en av de dömda för mordet på syndikalisten Björn Söderberg i september 1999.

Än en gång tvingades de att bryta upp.

Hur många gånger har ni flyttat?

- Åtskilliga.

Sommaren 2008 lade samma person ut nytagna fotografier av Peter Karlsson på en nazistisk hemsida, ackompanjerade av meningar som: "Det visar dock med all tydlighet att skyddad identitet inte betyder något i längden."

I maj 2010 hackades en svensk mobil positioneringstjänst och det dröjde mindre än ett dygn innan någon med hjälp av deras mobilnummer började leta efter var mobilen fanns.

Hon säger:

- Nu, efter 2007, vet vi mer om hur det är att leva så här. Jag vet inte om vi orkar gå igenom den processen en gång till, detta att ständigt behöva leva på sin vakt, att inte veta vad som ska hända i nästa ögonblick. Jag vet inte om jag orkar vara så rädd igen.

Tystnaden till sist:

119 personer lär ha hörts i polisutredningen om bilbomben i Nacka. Två unga nazister greps, släpptes. Utredningen har lagts ner, återupptagits, lagt ner igen men eftersom brottet inte är preskriberat, inget åtal väckt, är utredningen sekretessbelagd. Den kan tas upp igen om nya omständigheter dyker upp. Ingen av de poliser som deltagit i utredningen vill säga något. Kriminalinspektör Annika Strömberg, som är en av dem, säger att tillräcklig teknisk bevisning saknas och att inga vittnen till händelsen finns: "Det var ganska folktomt."

- Vi försökte gå vidare med alla uppslag, men till sist fanns det ingenting. Tyvärr. Vi försökte verkligen, vi jobbade med det här i flera år.

Det som finns till allmän beskådan är några förhör och dokument i förundersökningen av mordet på Björn Söderberg i Sättra. Där framgår att utredarna av bilbomben intresserade sig för en av dem som senare skulle dömas för mordet, samme unge man Katarina Larsson såg utanför sitt köksfönster och som dök upp på nytt sommaren 2007. Polisen var intresserad därför att de i hans dator, under utredningen om Björn Söderberg, hittat ett stort material om bilbomben: "Här finns som sagt var ett oerhört stort antal mappar under bilbomben och ett stort insamlande av vad som har skrivits i massmedia om bilbomben" som det heter i utredningen. De hittade mail som utväxlats: "Mmmm... synd att han inte dog... jag menar nån jävla gräns får det ju finnas för vad sådana människor tar sig till" och så vidare. De fann

kartor över Nacka, uppgifter om parets föräldrar, kunde se att kartläggningen fortsatt även efter mordförsöket. (Vissa kodade filer har polisen aldrig lyckats knäcka.) De upptäckte att han gjort ett bankomatuttag på Odenplan halv tre på natten före bombattentatet, en natt då han enligt egen uppgift "låg och sov". De ställde flera frågor till honom om den täta telefontrafik han haft samma morgon. Han hade för övrigt visat sig kapabel att döda, också en flyende man, någon han personligen inte hade något otalt med, antagligen aldrig träffat förr. (Tingsrätt och hovrätt lyckades aldrig fastställa vem som hållit i pistolen, men pistolen var hans.) Med all sannolikhet hade polisens utredare intresserat sig för honom även före mordet på Björn Söderberg. Redan under sommaren hade man fått veta att han visat ett omåttligt intresse för Peter Karlsson och Katarina Larsson. Det är i alla fall en förklaring till varför säkerhetspolisen bevakade honom före mordet, i september 1999, skuggade honom från morgon till kväll. För det var tack vare den spaningsinsatsen som mordutredarna snabbt fick veta av sina kollegor på säpo att tre unga nazister befunnit sig i Sätra samma kväll som Björn Söderberg mördades. Alltså tystnad kring polisutredningen, också tystnad kring hotet.

- Vi får inte reda på någonting, säger Peter Karlsson. Och vi vet inte varför vi inte får reda på någonting.

- Det är så svårt att inte veta, säger Katarina Larsson. Det är så svårt att inte kunna planera sitt liv.

De har inte hört av säkerhetspolisen, som ytterst ansvarar för arrangemanget kring deras säkerhet, sedan hösten 2009. De informerades aldrig om att deras förföljare släppts ur fängelset. Hans förnyade intresse för dem - andra skulle kalla det besatthet - har de läst om i tidningen.

Lennart Ädel är chef för personskyddsavdelningen på Securitas, med stor erfarenhet av arrangemang också kring privatpersoner som behöver skydd.

- Att de fortfarande håller ihop är det mest fantastiska, säger han.

Han har sett privatliv krackelera när livet hotas. Han säger att det svåraste för övrigt är att inte få vara "jag", att leva som en uppdiktad person. Och att aldrig gå riktigt säker, inte ens i sitt eget hem. Han säger att personer som lever under hot har behov av att bli uppmärksammade, att de gärna "vill komma upp och prata".

Peter Larsson och Katarina Larsson säger att det är mycket svårt att svara på hur de kunnat klara dessa tolv år.

- Vissa dagar, vissa månader, vill jag inte ens prata om, säger hon. Men får ta en dag i taget.

Hon säger:

- Det är bortkastade år. Det är en tid som bara ätits upp.

Var priset alltför högt?

Det är hon som svarar:

- Så här i efterhand kan man säga att priset var för högt. Priset blev definitivt för högt. För alla inblandade parter. Men det var inte vårt val. Och det vi gjorde betydde något. Annars vore ju allt meningslöst.

Hon fortsätter:

- Jag säger inte att det pris vi fått betala var värt det vi gjorde, det vi skrev, men om priset i alla fall gick att betala 1999 så är priset efter 2007 alldeles för högt. Det slog ikull *allt*.

Framtiden?

- Det finns inget slutdatum för det här tillståndet.

Säpo vill inte låta sig intervjuas om Peter Karlssons och Katarina Larssons situation, inte heller om intervjun begränsas till frågor av principiell natur. Det finns väl, som Peter Karlsson säger, inget ärende, ingen anmälan, ingenting.

Fotonot: Martin Fredriksson har i *Arbetaren* 8 oktober 2009 berättat hur förföljelsen av Peter Karlsson, Katarina Larsson och andra har fortsatt och att bakom den ligger en och samma person.

ANDERS SUNDELIN

Vi 7/2011